24- BAGISLAR BAHSI
1- Bir Insanin Tesadduk Ettigi Seyi Tesadduk Ettigi Kimsedün Satin Almasinin Keraheti Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
2- Asagi Dogru Inse Dahi Evladina Yaptigi Bagis Müstesna Olmak Üzere Alanin Eline Geçtilten Sonra Sadaka ve Hibeden Dönmenin Haram Kilinmasi Babi
3- Hibede Evlattan Bazilarini Üstün Tutmanin Keraheti Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler;
4- Umra Babi

24- BAGISLAR BAHSI

Hibe lügatte : Mal olsun veya baska bir sey olsun faydasi dokunan bir seyi baskasina ulastirmaktir.
Seriatte ise: Bir mali karsiliksiz olarak birine temlik etmektir. Borcu bagislamak mânâsina gelen ibra ile sadaka ve hediyye de lügat Itibariyle hibenin birer nev'i sayilabilirler.

1- Bir Insanin Tesadduk Ettigi Seyi Tesadduk Ettigi Kimsedün Satin Almasinin Keraheti Babi

1- (1620) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : B^ze Mâlik b. Enes, Zeyd b. Eslem'den, o da babasindan naklen rivayet etti ki, Ömer b. Hattâb sunlari söylemis :
tyi cins bir atimi Hak yolunda tesadduk ettim. Az sonra sahibi onu ziyan etmis. Ben onu ucuza satacagini anlayarak Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Setlem)'e hükmünü sordum da:
«Onu ne sahn al, ne de sadakandan dön; zira sadakasindan donen kusmuguna dön (üp yiy) en köpek gibidir.» buyurdular.

(...) Bana bu hadîsi Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdurrahmân yâni tbni Mehdi, Mâlik b. Enes'den bu isnâdla rivayette bulundu. Sunu da ziyade etti:
«Onu satin alma; velevki onu sana bîr dirheme versin!»

2- (...) Bana Ümeyye b. Bistâm rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ye-zîd yâni Ibni Zürey' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ravh —ki Ibni'1-Kaa-sîm'dir—, Yezîd b. Eslem'den, o da babasindan, o da Ömer'den naklen rivayette bulundu ki, Ömer bir atini Hak yolunda tesadduk etmis; sonra onu sahibinin ziyan ettigini görmüs. Bu zâtin mali azmis. Bu sebeple ati satin almak isteyerek Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Setlem) 'e gelmis ve meseleyi kendilerine arz etmis. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)
«Onu satin olma, velevki sana bir dirheme versin; zîra sadakasindan dönenin misali kusmuguna dönen köpek gibidir.» buyurmuslar.

(...) Bize bu hadîsi Ibni Ebî Ömer de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Siifyân, Zeyd b. Eslem'den bu Isnâdla rivayette bulundu. Ancak Mâlik ile Ravh'in hadîsleri daha tamam ve daha uzundur.

3- (1621) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e, Nâfi'den dinledigim, onun da Ibni Ömer'den naklen rivayet ettigi su hadîsi okudum: . .. j
Ömer b. El-Hattâb bir atini Hak yolunda tesaduuk etmis. Sonra onun satilacagini anlamis da satin almak istemis; ve Resûlüllah (SallaiIahu Aleyhi ve Seüemj'e bu meseleyi sormus. Efendimiz:
«Onu satin almal Sadakandan da dönme!» buyurmuslar.

(...) Bize bu hadisi Kuteybe b. Saîd ile tbni Rumh dahi hep birden Leys b. Sa'd'dan rivayet ettiler. H.

Bize El-Mukaddemî ile Ihni'I-Müsennâ da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Yahya —ki El-Kattân'dir— rivayet etti. H.
Bize Ibni Nümeyr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. H.
Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme rivayet etti.
Bu râvilerin hepsi Ubeydullah'dan ve ikisi Nâfi'den, o da Ibni Ömer'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den Mâlik'in hadîsi gibi rivayette bulunmuslardir.

4- (...) Bize Ibni Ebî Ömer ile Abd b. Humeyd rivayet ettiler. Lâfi* Abd'indir. (Dedi ki) : Bize Abdürrazzâk haber verdi. (Dedi ki) :
Bize Ma'mer, Zührî'den, o da Sâlim'den, o da Ibui Ömer'den naklen haber verdi ki, Ömer bir atini Hak yolunda tesaduuk etmis. Sonra onun satilirdigim görerek satin almak istemis ve Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem)*t sormus. Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Setlem):
«Sadakandan dönme yâ Ömer!» buyurmuslar.
Bu hadîsi Buharî «Zekât», «Hibe» ve «Cihâd» bahislerinde; Nesâî «Zekât»da tahrîc etmislerdir. Bu mânâda birçok hadîsler rivayet olunmustur.
Atik: Çok kosan iyi cins at demektir. Hz. Ömer'in tesadduk ettigi bu atin adi (Verd) olup Tem.îm-i Dârî Radiyallahu anh) tarafindan Resulü Ekrem (Sallallahii Aleyhi ve Sellem) Efendimize hediyye edilmis; o da Ömer (Radiyallahu anh) 'e vermisti:
cümlesinin lügat mânâsi:
«Allah yolunda iyi cins bir ata (adam) bindirdim.» bindirdim.» demektir. Burada ondan maksad ati temlik etmesidir; zîrâ milki olmasa o zat ati satmaga kalkismazdi. Hz. Ömer'in bu ati vakfettigini söyleyenler de vardir. Bu takdirde o zâtin ati satmasi ancak zayifladigi ve bu sebeple diger atlara yetisemedigi için caiz olabilir, denilmistir. Allah yolundan murâd : Kirmâni'ye göre vakiftir. Fakat Aynî bu tevcihi kabul etmemis: «Allah yolundan murâd, gâzî yahut hacidir; bu cihet ihtilaflidir.» demistir.
Kesûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) 'in :
«Sadakandan dönme!» buyurmasi Hz. Ömer'in ati vakfetmedigine delîl gösterilmis: «Eger vakfetmis olsaydi dönememesine sebep onu gösterirdi. Bilfarz vakfetmis bile olsa ihtimâl Ömer (Radiyallahu anh) vakif malin satin alinabilecegini zannetmis, fakat Peygamber (Sallailahü (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) onu bundan menetmistir.» denilmistir.
Ati alan zâtin onu ziyan etmesinden murâd: Alafini, yemini gerektigi gibi vermemesi, ona bakmamasidir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

Bir kimsenin verdigi sadaka ve zekât gibi ibâdet malini satin almasi mekruhtur. îbni Battal: «Ulemânin ekserisi Ömer (Radiyallahu anh) hadîsinden dolayi bir kimsenin verdigi sadakayi satin almasmi kerih görmüslerdir. Imam Mâlik ile Küfe ulemâsinin ve îmam Safiî 'nin kavilleri de budur. Sadakanin farz veya nafile olmasi hükmen birdir. Bir kimse sadakasini satin alsa bu satis bozulmaz ama evlâ olan buna yanasmamaktir. Keffâret sahibinin yemin keffâreti için verdigi sey hakkinda da kavilleri budur.» diyor.
Ibni Münzir'in beyanina göre El-Hasen, îkrime, Rabîa ve Evzâî sadakanin sahibi tarafindan satin alinmasina ruhsat vermislerdir. Ibni'l-Kassâr bir cemaatin : «Hiç bir kimseye sadakasini satin almasi caiz olamaz; böyle bir alis-veris neshedilir.» dediklerini nakletmis; ancak bunlarin kimler oldugunu söylememistir. Zahirileri kasdetitgi anlasiliyor.
Bir kimsenin verdigi sadakasini miras yolu ile almasi bilittifak caizdir. Yalniz Zahirîler bunu kerih görmüslerdir; çünkü onlarca bu da sadakadan dönmek kabîlindendir.
Ulemâdan bazilarina göre verilen sadaka baskasinin eline geçerse veren sahibinin onu satin almasi mekruh degildir. Delilleri Hz. Ömer'in bunu kerih görmemesi dir. Hasan-i Basrî ile Ibni Sîrîn 'in kavilleri de budur.

2- Asagi Dogru Inse Dahi Evladina Yaptigi Bagis Müstesna Olmak Üzere Alanin Eline Geçtilten Sonra Sadaka ve Hibeden Dönmenin Haram Kilinmasi Babi

5- (1622) Bana Ibrahim b. Musa Er-Râzî ile tshâk b. Ibrahim rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize îsâ b. Tunus haber verdi. (Dedi ki): Bize Evzâî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Ali'den, o da Ibnil-Müseyyeb'den, o da Ibni Abbâs'dan naklen rivayet etti ki, Peygamber (SallaUahii Aleyhi ve Setlem):
«Sadakasindan dönen kimsenin misâli, kusup da sonra kusmuguna dönerek onu yiyen köpek gibidir.» buyurmuslar.

(...) Biz» bu hadîsi Ebû Küreyb Muhammed b. Ala' da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize tbni'l-Mubârek, Evzâî'den naklen haber verdi. Evzâî: Ben Muhammed b. Alî b. Hüseyn'I bu isnâdla bu hadîs gibi rivayette bulunurken Isittim; demis.

(...) Bana bu hadîsi Haccâc b. Sâir dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdüssamed rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya —ki Ibni Ebî Kesîr'dir—- rivayette bulundu. (Dedi ki) : Bana Abdurrahman b. Amr rivayet etti ki, Muhammed b. Fâtime binti Resûlillâh kendisine bu isnadla yukarikilerin hadîsleri gibi rivayette bulunmus.

6- (...) Bana Hârûn b. Saîd El-Eylî ile Ahmed b. Isa da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ibni Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Amr —ki Ibni'l-Hâris'dir— Bükeyr'den naklen haber verdi. O da Saîd b. EI-Müseyyeb'i: Ben Ibni Abbas'i sunlari söylerken dinledim derken isitmis: Ben ResûlüIIah (Sattallahü Aleyhi ve Sellem) 'i:
«Bir sadaka verip de sonra sadakasindan dönen kimsenin misâli, kusup da sonra kusmugunu yiyen köpek gibidir.» buyururken isittim.

7- (...) Bize bu hadîsi Muhammed b. El-Müsennâ ile Muhammed b. Bessâr da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivâyet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be rivayet etti. (Dedi ki); Ben Katâde'yi, Saîd b. El-Müseyyeb'den, o da tbni Abbas'dan, o da Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Set tem)'den naklen onun ;
«Hibesinden dönen kusmuguna dön (üp yiy) en gibidir.» buyurdugunu rivayet ederken dinledim.

(...) Bize bu hadîsi Muhammcd b. El-Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Ebi Adiy, Saîd'den, o da Katâde'den bu isnâdla bu hadisin mislini rivayet etti.

8- (...) Bize tshâk b. Ibrahim dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mahzunu haber verdi. (Dedi ki) : Bize Vüheyb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdullah b. Tavus, babasindan, o da Ibni Abbas'dan, o da Resûlüllah iSattaliühu Aleyhi ve SeUe/n^ûen naklen rivayette bulundu:
«Hibesinden dönen, kusup da sonra kusmuguna don (erek yiy) en köpek gibidir.» buyurmuslar.
Bu hadîsi Buhâri «Hibe» bahsinde mevsûl ve muallak olarak tahric etmistir. Muallâk rivayetini Tirmizî iden maada bütün Kü-tüb-ü Sitte sahipleri nakletmislerdir.
Tâvûs, Ikrime, Imam Safiî, Imam Ahmed ve îshâ k bu hadîsle istidlal ederek verilen hibe ve sadakadan dönmenin haram oldugunu söylemislerdir. Yalniz baba evlâdina yaptigi hibeden dönebilecegi için bu hadîs ecnebiye yapilan hibeye hamledilmis-tir. Nevevî diyor ki: «Kardeslerle amcalara ve diger zevü erhâma yapilan hibelerden de dönmek caiz degildir. Imam Safiî 'nin mezhebi budur. Imam Mâlik ile Evzâî dahî buna kaildirler.»
Hanefîler'e göre karsiliksiz verilen hibe duruyorsa ecnebiye yapilmis dahî olsa dönmek caiz, fakat mekruhtur. Saîd b. El-Mü-seyyeb, Ömer b. Abdilâziz, Kaadî Sureyh, Esved b. Yezîd, Hasan-i Basrî, Ibrahim Nehâî ve Sa'bî'nin mezhepleri de budur. Bu kavil Ömer b. El-Hattâb, Ali b. Ebî Tâlib, Abdullah b. Ömer, Ebû Hüreyre

ve Fedâle b. Ubeyd (Radiyallahü anh) hazerâtindan rivayet olunmustur. Bu zevata göre hadîste hibesinden dönen kimse kusmugunu yiyen köpege ser'an degil, mürüvvet ve ahlâk yönünden benzetilmistir. Çünkü köpek helâl ve haramla muhâtab degildir. Su halde hibesinden dönen kimse köpegin yaptigi gibi pis ve igrenç bir seye dönmüs oluyor demektir ki, bununla hibeden dönmenin haram olusu sübut bulamaz; yalniz çirkinlik tavsif olunur. Buna onlar da kail olarak: Hibeden dönmek mekruhtur, demislerdir.

3- Hibede Evlattan Bazilarini Üstün Tutmanin Keraheti Babi

9- (1623) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e, tbni Sihâb'dan dinledigim, onun da Hu mey d b. Abdirrahmân ile Muham-med ,b. Nu'mân b. Besîr'den, onlarin da Nu'mân b. Besir'den naklen rivayet ettikleri su hadîsi okudum:
Nu'mân sunlari söylemis: Babam beni Resûlüllah (SallaiîahüAleyhi ve SeUemfe getirerek: Ben su ogluma bir kölemi bagisladim, dedi. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallaiîahü A leyhi ve Sellem):
«Her çocuguna bunun mislini bagisladin mi?» diye sordu. Babam; hayir, deyince Resûlüllah (Sallaiîahü Aleyhi ve Sellem) :
«Dyle ise onu dön!» buyurdular.

10- (...) Bize Yahya b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize lb-rahim b. Sa'd, tbni Sihâb'dan, o da Humeyd b. Abdirrahmân ile Muhammed b. Nu'mân'd an, onlar da Nu'mân b. Besîr'den naklen haber verdi. Nu'mân söyle demis: Babam beni Resûlülîah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemj'e getirerek: Ben su ogluma bir köle bagisladim; dedi. Bunun üzerine:
«Bütün ogullarina da bagisladin mi?»diye sordu. Babam: Hayir! deyince :
«Dyle ise onu dön!» buyurdular.

11- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile tshâk b. Ibrahim ve Ibni Ebî Ömer, Ibni Uyeyne'den naklen rivayette bulundular. H.
Bize Kijteybe ile Ibni Rumh da Ley s b. Sa'd'dan rivayet ettiler. H. Bana Harmele b. Yahya dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus haber verdi. H.
Bize Ishâk b. Ibrahim üe Abd b. Humeyd de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Abdürrazzak haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer haber verdi.
Bu râvilerin hepsi Zühri'den bu isnâdla rivayette bulunmuslardir. Yûnus'Ia Ma'mer'in hadîslerinde : «Bütün ogullarina da mi?» ibaresi; Leys ile Ibni Uyeyne hadîsinde: «Evlâdinin hepsine mi?» cümlesi vardir. Leys'in Muhammed b. Nu'mân ile Humeyd b. Abdirrahman'dan naklettigi rivayette: «Besir Nu'man'i getirmis.* denilmistir.

12- (...) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : BIse Cerîr, Hisâm b. Urve'den, o da babasindan naklen rivayette bulundu. Babasi söyle demis: Bize Nu'mân b. Besîr rivayet etti. (Dedi ki) : Babasi ona bir köle vermisti. Bunun üzerine Peygamber (SallallahU Aleyhi ve Seltem) ona:
«Bu kol» nedir?» diye sordu. Nu'man: Onu bana babam verdi, dedi. ResûlüUah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) (babasina) :
«Bunun butun kardeslerine de buna verdigin gibi verdin mi?» dedi. Hayir! cevâbini verince:
«Öyle ise onu dön!» Duyurdular.

13- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Abbâd b. El-Avvâm, Husa yn'dan, o da Sa'bî'den naklen rivayet etti. Sa'-bf: Ben Nu'mân b. Besîr'den isittim, demis. H.
Bize Yahya b. Yahya da rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Ebul-Ahvas, Husayn'dan, o da Sa'bî'den, o

da Nu'mân b. Besîr'den naklen rivayet etti. Söyle demis:
Babam malinin bîr kismini bana tesadduk etti. Bunun Üzerine annem Amra biati Ravâha; Resûlullah(Sallatlahü Aleyhi veSeVeml'i sâhid göstermedikçe ben razi olamam, dedi. Babam da sadakama sâhid yapmak Için beni Peygamber (Saltaliahü Aleyhi ve Seilem)\ götürdü. ResûlüUah (Sallallahü A leyhi ve Sellem) ona :
«Bunu butun çocuklarina yaptin mi?» diye sordu. Babam: Hayir: cevabini verdi. Efendimiz:
«Allah'tan korkun, çocuklariniz arasinda adalet gösterin!» buyurdular. Bunun üzerine babam döndü ve o sadakayi geri aldi.

14- (...) Bize Ebû Bekir b. Ett Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Alî b. Müshir, Ebû Hayyân'dan, o da Sa'bî'den, o da Nu'mân b. Begümden naklen rivayet etti. H.
Bize Mufaammed b, Abdillâh b. Nümeyr de rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Muhammed b; Bisr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Ha yy ân Et-Teymî, Sa'bî'den rivayet etti. (Demis ki) : Bana Nu'mân b. Besîr rivayette bulundu ki, annesi Binti Revâba babasina malindan ogluna hibe edilen bâzi seyleri sormus. Babasi onu bir sene bekletmis. Sonra aklina pismanlik gelmis. Ama kadin: Ogluma hibe ettigin seye Kesû\ü\\a,h(Sallallahü Aleyhi ve Sellemyi sâhid tutmadikça ben razi olamam, demis. (Nu'mân diyor ki:)
Bunun üzerine babam elimden tuttu. O gün ben çocuktum. Beni Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Seliemye götürerek: Yâ Resûlâllah, bunun annesi Binti Revâha, ogluna yaptigim hibeye seni sâhid tutmami diledi, dedi. Resûlüllah (SaItaliakü Aleyhi ve Seltem):
«Yâ Besîr, bundan baska çocugun var mi?» diye sordu. Evet, cevabini alinca:
«Hepsine buna yaptigin kadar bagista bulundun mu?» dedi. Baham (yine) hayir, cevâbini verince:
«O halde beni sâhid tutma! Zîrâ ben adaletsizlige sâhid olamam!» buyurdular.

15- (...) Bine Ibni Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam rivayet etti. (Dedi ki) ; Ismail, Sa'bî'den, o da Nu'mân b. Besîr'den rivayet etti. Söyle demi;: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Selle m) babama:
«SenIn baska ogullarin var mi?» dîye sordu. O: Evet! dedi.
Peygamber :
«Öyle Ise onlarin her birine bana verdigin gibi verdin mi?» dedi.
Babam: Hayir! dedi. Peygamber (Sallallahü Aleyhi veSellem).;
«O halde ben dürüst ve âdil olmayan bir is üzerine sâhid olmam.» buyurdu.

16- (...) Bize tshâk b. Ibrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, i El-AhvelJden, o da Sa'bî'den, o da Nu'mân b. Besîr'den naklen haber verdi ki, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi veSellem), babasina: «Beni adaletsizlige sah Id tutma!» demis.

17- (...) Bize Muhammed b. El-Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdülvehhâb ile Abdülâlâ rivayet ettiler. H.
Bize lshâk b. Ibrahim ile Ya'kûb Ed-Devraki de hep birden Ibni Uleyye'den rivayet ettiler. Lâfiz Yâkûb'undur. Dedi ki: Bize Ismail b. Ibrahim, Dâvûd b. Ebî Hind'den, o da Sa'bî'den, o da Nu'mân b. Besîr'den naklen rivayette bulundu. Söyle demis:
Babam beni alarak ResulüUahfSallaUahü Aleyhi ve Sellem) götürdü re:
Yâ Resul âllah! Sah id ol ki, ben Nu'man'a malimda sunu ve sunu bagisladim, dedi. Bunun üzerine Efendimiz:
«Ogullarinin hepsine Nu'man'a bagisladigin kadar bagista bulundun mu?» diye sordu. Hayir! deyince:
«Öyle ise buna benden baskasini sahid yap!» buyurdu. Sonra;
«Sana Iyilik yapma hususunda ogullarinin müsâvî olmalarini diler misin?» diye sordu. Babam: Hay hay! cevâbini verdi. «O halde olmaz!» buyurdular.

18- (...) Bize Ahmed b. Osman En-Nevfelî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ezher rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Avn, Sa'bî'den, o da Nu*-mân b. BesSr'den rivayet etti. Söyle demis:
Babam bana bir bagista bulundu. Sonra sahid yapmak için beni Re-sûlüllah (Sallaltahü Aleyhi ve Sellem)'e götürdü. Fahr-i Kâinat Efendimiz:
«Bunu bütün çocuklarina verdin mI?» diye sordu. Babam: Hayir! cevâbim verdi.
«Bundan diledigin kadar, onlardan iyilik dilemez misin?» buyurdu. Babam: Hay hay (dilerim) dedi.
«O halde ben sâhid olmuyorum.» buyurdular.
(Hâvi) Ibni Avn diyor ki: Ben bunu Muhammed'e anlattim da: Biz ancak Resûlüllah (Saîlallahü Aleyhi ve Selletn) 'in-:
«Çocuklariniz arasinda müsavat yapin.» buyurdugunu rivayet ettik, dedi.

19- (1624) Bize Ahmed b. Abdillâh b. Yûnus rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zübeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebu'z-Zübeyr, Câbir'den naklen rivayette bulundu. (Dedi ki) :
Besîr'in karisi; Ogluma köleni bagisla, hem bana Resûlüllah (Sallallchü Aleyhi ve Setlem) 'i sâhîd getir, demis.
Bunun üzerine Besîr Resûlüllah (Salialtahü Aleyhi ve Sellem)e gelerek sunlari söylemis: Filânin kizi [1] ben-den, ogluna kölemi bagislamami istedi ve: Bana Resûlüllah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem)f\ sâhid yap, dedi. Resûlüllah (Sallaîlah'û Aleyhi ve Sellem) :
«Bu çocugun kardesleri var mi?» diye sormus. Besîr: Evet, demis.
«Buna verdiginin mislini onlarin hepsine verdin mi?» buyurmus. Hayir, cevâbini alinca :
«Bu is yaramaz; ben ancak hak üzerine sâhid olurum {»buyurmuslar.
Nu'mân hadîsini Buhâri «Hibe» ve «Sehâdât» bahislerinde; Ebû Dâvûd «Büyû'»da; Tirmizî ile Ibni Mâce Ahkâm »da; Nesâî «Nihâi» ve «Kaza» bahislerinde muhtelif râvi-lerden tahrîc etmislerdir.
Hz. Nu'man'm babasi Besîr b. Sa'd, annesi de meshur sahâbî Abdullah b. Ravâha 'nin kiz kardesi Amra binti Ravâha 'dir.
Hadîsin buradaki rivayetlerinin bâzisinda Hz. Nu'man'a babasinin bir köle bagisladigi, bâzisinda da malinin bir kismini verdigi bildiriliyor. Bu bir kisimdan murâd da köle olabilirse de Taberâni (260-360) ile îbni Hibbân (-354) 'in Sa'bî'den rivayet ettikleri bir hadîste söyle denilmektedir:
«Nu'mân Kûfe'de hutbe îrâd ederek dedi ki: Babam Besîr b. Sa'd, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SeVemYe gelerek sunlari söylemis: (Karim) Amra binti Ravâha bir oglan dogurdu; adim Nu'mân koydum. Bu kadin Çocuga en iyi malimdan bir bahçegi vermedikçe onu büyütmeye razi olmuyor. Bana: Bu ise Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i sâhid yap, dedi...
Bundan anlasildigina göre bagislanan mal köle degil bahçedir. Fakat îbni Hibbân bu iki rivayeti ayri ayri iki vak'aya hamlederek aralarim bulmustur. Söyle ki: Nu'mân (Radiyallahu anh) dogdugu zaman kendisine bir bahçe verilmis; büyüdükten sonra da köle bagislanmistir. Bâzilari bu tevcihe i'tirâz ederek: «Besir b. Sa'd gibi büyük bir zât nasil olur da ayni meseleyi unutarak ikinci defa Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e sorar.» demislerse de Aynî bunda asla sasacak bir sey olmadigini, dünya düsünceleriyle âhiret tasalarinin insana birçok seyleri unutturabilecegini söylemis; insan sözünün unutmak mânâsina gelen nisyândan alindigini söyleyenler bulundugunu hatirlatmistir.
Yie rivâyet'erin birinde Hz. Nu'man'in: «Babam elimden tuttu; ben o zaman çocuktum...» dedigi; digerinde Ise : «Babam beni kucagina alarak Resûlüllah (Sailallahü A\e\\hi ve Seilem) 'e gördü» seklinde beyanda bulundugu görülüyor. Aynî bu iki rivayetin arasini bulmus ve : «Yolun btr kisminda babasi kolundan tutmus; küçük oldugu için bir kisminda da kucagina almistir.» demistir.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler;

1- Bir kimse çocuklarinda bâzilarina mal bagislayip digerlerine bir sey vermese caiz olur mu olmaz mi? meselesinde ulemâ ihtilâf etmislerdir. Tâvûs, Atâ' b. Ebî Rabâh, Mücâhid, Ur ve, Ibni Cüreyc, Ibrahim Nehaî, Sa'bî, Ibni Subrume, Imam Ahmed, îshâk ve diger Zâhiriy ye ulemâsina göre bu bâtildir, verilen sey geri alinir. Imam Ahmed söyle demistir: «Bir kimse bagis hususunda çocuklanndan bâzisini ter-cîh etse*, bu bagisi geri almasi emrolunur. Sâyed geri almadan ölürse artik o mal bagislanan kimsenin olur; yeter ki, bagis hâl-i sihhatinde ya-oilmis olsun.» Bunlarin delili Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Seîlem) 'in:
«Onu geri al!» emridir.
Sevrî, Leysb. Sa'd, Kaasimb. Abdirrah-mân, Muhammed b. El.Münkedir, Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf, imam Muhammed, îmam Safiî ve bir rivayette îmam Ahmed caiz olduguna kaildirler. Onlara ?öre hadîsteki «geri al» emri vücub için degil, fazilet ve ihsan kabilinden dir. Nitekim Bezzâr'in «Müsned»inde rivayet ettigi Enes (Radiyallahu anh) hadîsinde: «Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellem> 'in yaninda bir zât bulunuyordu. Derken bîr oglu geldi. Adam onu öperek dizine oturttu. Az sonra küçük bir kizi geldi. Adam onu önüne oturttu. Bunun üzerine Peygamber (Sailallahü A leyhi ve Seilem):
«Bunlarin ikisini bir tutsan a!» buyurdular.» deniliyor. Bittabi bu emir vücûb için degil, insaf ve ihsan kabîlindendir.- Hanefîler'e göre yalniz ogul, kardes, kiz kardes, amca ve hala gibi neseben yakin akrabaya yapilan bagistan dönmek caiz degildir. Kadin farzedildigi takdirde nikâhi caiz olmayacak hisimlarin hepsi bu hükümde dâhildir.
Tâvûs, Hasan-i Basrî, îmam.Ahmed ve Ebû Sevr dahî buna kaildirler.
îkrime, îshâk, Imam Safiî ve îmam Ahmed *e göre evlâttan baskasina yapilan bagistan dönmek caiz degildir.
2- Babanin bütün çocuklarini bir tutmasi farzdir diyenler bu hadîsle istidlal etmislerdir. Tâvûs, Sevrî, Imam Ahmed ve Ishâk ile Mâlikîler 'den bâzilarinin kavilleri budur. Bunlar Peygamber (Saliallahü Aleyhi ve Sellem)'in :
«Ben çevre sâhidlilc yapamam.» sözü ile istidlal etmislerdir. Hanefiler'den Imam Ebû Yûsuf: «Baba çocuklarindan birini digerlerinden üstün tutmakla onlara zarar vermeyi kasd ederse müsavata riâyet farz olur.» demistir.
Cumhura göre müsavata riâyet farz degil, müstehabtir. Su halde ter-cîh yapsa da olur; ancak mekruhtur. Onlar hadîsteki emri nedib, nehyi de kerâhet-i tenzîhiyye mânâsina almislardir. «Ben çevre sâhidlik yapamam» sözü onun mutlaka haram olduguna delâlet etmez. Çünkü cevr: adaletten inhiraftir. Bu haram da olabilir, mekru da.
Bu müsavatin nasil olacagi dahi ihtilaflidir. Imam Muhammed, Imam Ahmed, Ishâk, Sâfiîler'den ve Mâ1iki1er'den bâzilari: «Adalet, erkek çocuga mîrasda oldugu gibi, iki kiz hissesi vermekle olur.» demislerdir. Diger ulemâya göre bu bâbta erkekle kadin bir tutulur. Hadîsteki müsavat emrinin zahiri de bunlara se-hâdet etmektedir.
3- Baba ogluna yaptigi bagistan dönebilir; diyenler bu hadîsle istidlal ederler.
4- Kardesler arasini yatistirmak ve onlari ana babalarina isyan ettirecek seylerden kaçinmak müstehabtir.
5- Mubah olmayan hususatta sehâdeti üzerine almak mekruhtur.
6- Hibede sâhid tutmak vâcib degil, sadece mesrudur.
7- Evlâd ve zevcelerin bâzilarina digerlerinden fazla meyi göstermek caizdir. Çünkü bu elde olmayan bir kalb isidir.
8- Hâkim icâbinda dâva hususunda sorusturma yapabilir. Nitekim Peygamber (Sallaltahü A leyhi ve Seliem):
«Bundan baska çocugun var mi?» diye sormustur.
9- Hibeye sadaka denilebilir.
10- Çocugunun yararina annenin de söz hakki vardir.
11- Hadîs-i serîf hirsin sonunun kötülügüne isaret etmektedir. Zîra Amra (Rcdiyallahü anha) kocasinin yaptigi bagisa razi olarak sâhid istemeseydi yapilan bagis bozulmayacakti.

4- Umra Babi

20- (1625) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e, Ibni Sihâb'dan dinledigim, onun da Ebû Seleme b. Abdirrahman'dan, onun da Çâbir b.' Abdi Hân'dan naklettigi su hadîsi okudum: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Herhangi bir kimseye ve çocuklarina ömürlük bir milk verilirse o milk verilen kimsenindir; verene dönmez; çünkü o öyle bir sey vermistir ki, onda miraslar câri olmustur.» buyurmuslar.

21- (...) Bize Yahya b. Yahya ile Muhammed b. Rumh rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize JLeys haber verdi. H.
Bize Kuteybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys, Ibni Sihâb'dan, o da Ebû Seleme'den, o da Câbir b. Abdillâh'dan naklen rivayet etti ki, söyle demis: Ben Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)fi:
«Her kim bir adama ve çocuklarina ömürlük bir mülk verirse, kendi sözü o m Ilkteki hakkini kesmistir. Artik o milk Ömürlük olarak verilen kimseye ve çocuklarina aittir.» buyururken isittim.
Yalniz Yahya hadisinin basinda:
«Herhangi bir kimseye bir ömürlük verilirse, artik o milk onun ve çocuklarinin olur.» dedi.

22- (...) Bana Abdurrahman b. Bisr El-Abdî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Afcdürrazzak haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ibni Cüreyc haber verdi. (Dedi ki) : Bana Ibni Sihâb umrâ ve ümranin yolu hakkinda Ebû Seleme b. Abdirrahmân hadîsinden naklen haber verdi; ona da Câbir b. Afcdillâh El-Ensârî haber vermis ki, Besûlüllah(Sallatlahü Aleyhi ve Sellem) :
«Herhangi bir adam bir kimseye, kendine ve çocuklarina ömürlük bir milk verir de : Bunu sana ve sizden bîr kisi kaldigi müddetçe çocuklarina verdim, derse; artik o milk verilen kimsenin olur; sahibine, dönmez; çünkü o Öyle bir sey vermistir kIf onda miraslar câri olmustur.» buyurmuslar.

23- (...) Bize Ishâk b. Ibrahim ile Abd b. Humeyd rivayet ettiler. Lâfiz Abd'indir. (Dediler ki) : Bize Abdürrazzâk haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Zührî'den, o da Ebû Seleme'den, o da Câbir'den naklen haber verdi. Câbir söyle demis:
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) in cevaz verdigi umrâ:
«Bu senin ve çocuklarinin olsun!» demekle yapilir. Fakat:
«Bu milk yasadigin müddetçe senin olsun!» derse milk, sahibine döner:
Ma'mer: «Zührî bununla fetva verirdi.» demis.

24- (...) Bize Muhammed b. Râfi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize tbni Ebî Füdeyk, Ibni Ebî Zi'b'den, o da Ibni Sihâb'dan, o da Ebû Seleme b. Abdirrahmân'dan, o da Câbir'den —ki Ibni Abdillâh'dir— naklen rivayette bulundu ki, Resûlüllah (Saliallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Kendisine ve çocuklarina ömürlük milk verilen kimse hakkinda : Bu milk kati olarak onundur; veren tçîn o milk hususunda sart ve istisna caiz degildir.» diye hüküm vermis.
Ebû Seleme : «Çünkü bu adam öyle bir sey verdi ki, onda miraslar câri olmus; ve miraslar onun sartmi kesmistir.» demis.

25- (...) Bize Ubeydullah b. Ömer El-Kavârîrî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid b. Haris rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hisâm, Yahya b. Ebî Kesîr'den rivayet etti. (Demis ki) : Bana Ebû Seleme b. Abdirrah-mân rivayet etti. (Dedi ki) : Ben Câbir b. Abdillâh'i: Resûlüllah (Saliallahü. A leyhi ve Sellem) :
«Umrâ kime hibe edildi ise onundur.» buyurdu; derken isittim.

(...) Bize bu hadîsi Muhammed b. El-Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muâz b. Hisâm rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam, Yahya b. Ebî Kesîr'den rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Seleme b. Abdirrahmân, Câbir b.

Abdillâh'dan naklen rivayette bulundu ki, Nebiyyullah (SallaltahU Aleyhi ve Sellem) bu hadîsin mislini söylemistir.

(...) Bize Ahmed b. Yûnus rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Züheyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebu'z-Zübeyr, Câbir'den Peygamber (Sallallahü AleyfiiveSellem)'e ref ederek rivayette bulundu.

26- (...) Bize Yahya b. Yaliya rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Ebû Hay seme, Ebu'z-Zübeyr'den, o da Câbir'den naklen haber verdi, Câbir söyle demis: ReSûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem):
«Mallarinizi elinizde tutun;-onlari batirmayin; zîra kim bir örn urluk verirse, o mitle ölü iken de, diri iken de verilen kimsenin ve çocuklarinin olur!» buyurdular.

27- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Bisr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Haccâc b. EM Osman rivayet etti. H.
Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Ishâk b. Ibrahim, Vekî'dan, o da Süfyân'dan naklen rivayet etti. H.
Bize Abdülvâris b. Abdissamed de rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam, dedemden, o da Eyyûb'dan naklen rivayet etti.
Bu râvilerin hepsi Ebu'z-Zübeyr'den, o da Câbir'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seilem)*den Ebû Hayseme hadîsi mânâsinda rivayette tutunmuslardir.
Eyyûb'un hadisinde su ziyâde vardir: (Dedi ki) : Ensâr muhacirlere ömürlük vermege basladilar. Bunun üzerine Resûlülah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem):
«Mallarinizi elinizde tutun!» buyurdular.

28- (...) Bana Muhammed b. Kâfi' ile Ishâk b. Mansûr da rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Râfü'ndIr. (Dediler ki) : Bize Abdürrazzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Cüreyc haber verdi. (Dedi ki) : Bana Ebu'z-ZÜbeyr, Câbir'den naklen haber verdi. Câbir söyle demis:
Medine'de bir kadin bir bahçesini bir ogluna ömürlük verdi. Sonra oglu öldü. Arkasindan kadin da öldü ve geride bir çocuk birakti; bu çocugun umrâ sahibesinin ogullan olan kardesleri vardi. Umrâ sahibesinin oglu bahçe bize dönecek, dedi. Ömürlük verilenin ogullari: Hayir, bahçe hayâtinda1 memâtinda babamizindi, dediler; ve Osman'in azadlisi Tarik'in [2] huzuruna dâvaya çiktilar. Tarik Câbir'i çagirdi. CâbIr um-rânm (verilen) sahibine aid olduguna Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) üzerine sehâdet etti. Târik da böylece hüküm verdi. Sonra Ab-dülmelIk'e mektup yazarak ona bu meseleyi ve Câbir'in sâhidligini haber verdi. Abdülmelik: Câbir dogru söylemis demis. Bunun üzerine Târik hükmünü yürürlüge koydu. Bu bahçe bugüne kadar Ömürlük verilenin ogullarina ait kalmistir.

29- (...) Bize Ebû Bekir b. EM Seybe ile Ishâk b. Ibrahim rivayet ettiler. Lâfiz Ebû Bekr'indIr. Ishâk (Bize haber verdi) tâbirini kullandi. Ebû Bekir : Bize Süfyân b. Uyeyne, Amr'dan, o da Süleyman b. Yesâr'-dan naklen rivayet etti ki, Târik, Câbir b. Abdîllâh'in Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemyden naklen söylediklerine istînad ederek ura-rânin mirasçiya aîd olduguna hüküm vermis; dedi.

30- (...) Bize Muhammed b. El-Müsennâ ile Muhammed b. Bessâr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be rivayet etti. (Dedi ki) : Katâde'yi Atâ'dan, o da Câhir b. Abdillâh'dan, o da Peygamber (SalIallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivâyetet bulunurken dinledim. (Efendimiz) :
«Umrâ caizdir.» buyurmuslar.

31- (...) Bize Yahya b. Habîb El-Hârisî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid yâni Îbni'l-Hâris rivayet etti. (Dedi ki)

: Bize Saîd, Katâde'-den, o da Ata'dan, o da Câbir'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayette bulundu ki:
«Umrâ, sahibine mirastir.» buyurmuslar.

32- (1626) Bize Muhammed b. EI-Müsennâ ile Ibni Bessâr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Katâde'den, o da Nadr b. Enes'den, o da Besîr b. Nehîk'den, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Selîem)'-'den naklen rivayet etti:
«Umrâ caizdir.» buyurmuslar.

(...) Bana bu hadîsi Yahya b. Habîb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâl i d yâni Ibni'I-Hâris rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Said, Katâde'den Jm isnâdla rivayette bulundu; yalniz o ya : «Ehline mirastir.» yâhud: «Caizdir.» dedi.
Câbir (Radiyallahu anh) hadîsini Buhâri «Hibe» bahsinde; Ebû Dâvûd «Büyû'»da; Tirmizî ile Ibni Mâce «Ah-kâm»da; Nesâî «Umrâ»da; Ebû Hüreyre rivayetini Ebû Dâvûd «Büyû'»da; Nesâî «Umrâ'»da muhtelif râvüerden tah-rîc etmislerdir.
Umrâ: Bir haneyi veya yeri birine ömrü boyunca vermektir; ve: «Evimi filâna ömrüm boyunca verdim» yâhud «Evimi sana ömrün boyunca verdim» gibi sözlerle yapilir. Umrâ câhüiyyet devrinden kalma bir muameledir. Araplar bir yeri veya haneyi ömür boyunca birine verir; o adam öldükten sonra tekrar gerisi geriye alirlardi. Islâmiyet bunu iptal etmis; bu sekil muamelelerin hakikî bir bagis oldugunu binâenaleyh ömürlük verilen mal, sagliginda nasil o kimsenin oluyorsa öldügünde; de mirasçilarina kalacagini, ilk sahibine asla iade edilmeyecegini bildirmistir.
Yine cahiliyyet devrinden kalma buna benzer bir muamele daha vardir ki, ona da «rukbâ» derler.
Rukbâ: Rukûb ve murakabeden alinma bir sözdür. Araplar «Su evimi sana irkab ettim; ben senden önce ölürsem ev senin; sen benden evvel ölürsen benim olacak» diyerek bir nevi' ahs-veris muamelesi yaparlardi. Buna rukbâ denilmesi her iki taraf birbirinin ölümünü murakabe ettigindendir. Tirmizî: «Peygamber (SaîlaHahü Aleyhi ve Seîlem)'in ashabindan ve daha baskalarindan bâzi ilim sahipleri umrâ gibi rukbânin da caiz oldugunu söylemislerdir.» diyor. Filhakika Imam Ahmed'le Ishâk'in mezhepleri budur. Bir takim ulemâ ise umrâ ile rukbamn arasinda fark görerek umrâyi tecviz etmis; rukbâyi etmemislerdir. Hanefîler'den «El-Hidâye» sahibi Merginânî (-593) : «Umrâ caizdir. Sagliginda, verilen kimsenin mali oldugu gibi, öldükten sonra da mirasçilarina intikal eder.» diyor. Ashâb-i kiramdan Cabir , tbni Abbâs, Abdullah b. Ömer ve Alî b. Ebî Tâ1ib (Radiyallahu anh) ile Kaadî Sureyh, Mücâhid, Tâvûs ve Sevrî 'nin kavilleri de budur. Yine «El-Hidâye» sâhibi rukbâ hakkinda sunlari söylemistir : «Rukbâ Ebû Hanîfe ile tmam Muhammed ve Imam Mâlik 'e göre bâtildir. Ebû Yûsuf caiz oldugunu söylemistir; Imam Safiî ile med b. Hanbel'in mezhepleri de budur.»
'Sâfiîler'e göre umrâ üç kisimdir. Birincisi: «Su haneyi sana ömürlük verdim; öldügünde mirasçilarinin yahut çocuklarinin olsun!» diyerek yapilandir. Bu sekil bilûmum ulemâya göre sahihtir. Nevevî bunun sihhatinde hilaf olmadigim söyler. Bu uzun bir cümle ile yapilmis hibe demektir. Ölünce ev mirasçilarina kalir. Mîrasçi yoksa Beytül-mâle kalir. Bagislayana iade edilmez, tmam Mâlik iade edilir demistir. Yalniz burada malin kendine mi yoksa menfaatine mâlik olundugu ihtilailidir, ki az sonra bunu da görecegiz.
îkincisi: Umrâyi yapan kimsenin mirasçi veya evlâd zikretmeksizin «Su evi sana ömürlük verdim.» diyerek mutlak birakilandir. Bu hususta dört kavil vardir. Bunlarin esah olanina göre umrâ sahihtir; o sahis öldükten sonra ev mirasçilarina kalir. Imam Âzam 'la tmam Ahmed, Süfyan-i Sevrî, Ebû Ubeyd ve yeni mez-Ahmed b. Hanbel'in mezhepleri de budur.»
Üçüncü kavil, ümranin yalniz hayati müddetince sahih olmasidir. Öldügünde umrâyi yapana, sayet o ölmüsse mirasçilarina iade edilir. Bu da Safiî 'nin eski kavli oldugu rivayet edilir.
Dördüncü kavil: Ümranin ariyet (Ödünç) olmasidir. Bu kavle göre umrâ istenildigi zaman geri alinabilir, öldügü zaman ilk sahibinin mirasçilarina iade edilir.
Ümranin üçüncü kismi: Çocuk veya mirasçi zikretmeden : «Su evi sana ömürlük verdim; sen ölürsen bana, ben

ölürsem mirasçilarima iade olunacak» diyerek yapilanidir. Bu kisim ihtilaflidir. Mutlak olarak yapilan umrâya bâtildir denirse, bu evleviyetle bâtü olur. Sahihtir denirse bu hususta Sâfiî1er'in iki kavli vardir. Bir kavle göre sahih degildir. Ikinci kavle göre umrâ sahih, sart bâtildir. Ekseriyetle Sâfiiyye ulemasi bunu tercih etmislerdir.
Imam Ahmed: «Mutlak yapilan umrâ sahih, muvakkat olani sahih degildir.» demistir.
Umrâda bagislanan kimseye intikal eden malin kendisi midir yoksa sadece menfaati midir? meselesinde ihtilâf edilmistir. Cumhura göre umrâ malin kendini temliktir. Binâenaleyh bagislanan kimse o mali satmak, hibe etmek gibi tasarruf a ta mâliktir. Imam Âzam la, tmam Safiî ve Ahmed b. Hanbel'in mezhepleri budur. Imam
Mâ1ik'e göre umrâ malin sadece menfaatini temliktir. Su halde kendisine umrâ yapilan kimse mirasçi birakmadan ölürse mal ilk sahibine iade edilir; beytülmâle verilmez.
Umrâ ekseri hadîslerde hâne ve arazî hakkinda varid olmussa da Râfiî'nin akardan baska köleyi de misâl getirmesine bakilirsa hükmün hâne ve arazîden baska seylere de sâmil oldugu anlasilir.
Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Selîem)'m :
«Mallarinizi elinizde tutun!» ümranin sahih ve geçerli bir hibe oldugunu gösterir. Bu cümle Sâfiîler'le onlara muvafakat edenlerin delilidir.

---

[1] Yani karim.

[2] Bu zâti Abdülmelik b. Mervân, lbni'z-Zübeyr'den sonra Medine'ye vâlî yapmisti